

لوگوس و حرکت در فلسفه هراکلیتوس*

رضا سلیمان حشمت^۱
سیدمحمد رضا حسینی خامنه^۲

چکیده

هراکلیتوس غالباً بعنوان فیلسوفی شناخته میشود که قائل به حرکت و سیورورت در تمامی اشیاء است. او قائل به نوعی نبرد و کشمکش میان «اضداد» میباشد که مآلاً به وحدت میان آنها می انجامد. اما در مکتب او اصول ثابتی هست که کمتر به آن توجه میشود، مهمترین این اصول، لوگوس است که تعابیر دیگری - مانند آتش، خدا(تنوس) و غیره - نیز برای آن بکار میرود. لوگوس بنظر هراکلیتوس قانونی ثابت و الهی است که میان همه اشیاء هماهنگی برقرار میکند و بعقیده او «حکیم» کسی است که کلام لوگوس را بشنود و مطابق آن رفتار کند. بر همین اساس است که میتوان گفت که علاوه بر سیلان اشیاء این عالم، هراکلیتوس در فلسفه خود به وحدت و ثبات نیز معتقد میباشد.

کلیدواژه‌ها: نبرد اضداد، لوگوس، آتش، حرکت، سیلان، وحدت، ثبات

* * *

۱۸۹

* مقاله حاضر مستخرج از پایان نامه دکتری میباشد.

۱. دانشیار علوم فلسفه دانشگاه علامه طباطبایی (نویسنده مسئول): soleymanh@atu.ac.ir

۲. دانشجو دکتری گروه فلسفه دانشگاه علامه طباطبایی؛ Reza1369@gmail.com

تاریخ دریافت: ۹۵/۴/۱۰ تاریخ تأیید: ۹۵/۶/۲

سال هفتم، شماره اول
تابستان ۱۳۹۵
صفحات ۱۸۹ - ۲۰۷